

บทที่ 3

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงพรรณนา (Descriptive Research) โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Study) เพื่อศึกษาถึงความคิดเห็น ความหมาย และปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ ของการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นชายอายุ 13-15 ปีที่ศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ระดับมัธยมต้น อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี และทำความเข้าใจถึงบริบทของครอบครัวและโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่มีความเกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น โดยการเก็บข้อมูลในช่วงระยะเวลาตั้งแต่ 1 สิงหาคมถึง 31 ตุลาคม พ.ศ. 2555 โดยมีวิธีดำเนินการศึกษาดังต่อไปนี้

3.1 การเลือกพื้นที่ศึกษา

ผู้วิจัยเลือกพื้นที่การศึกษาครั้งนี้แบบเจาะจงเลือกอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เนื่องจากอำเภอโคกโพธิ์ มีโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามจำนวนหลายแห่ง จำนวนโรงเรียนมากเป็นอันดับห้าของจังหวัดปัตตานีแต่มีจำนวนนักเรียนมากเป็นอันดับสาม โดยนักเรียนส่วนใหญ่เป็นคนในพื้นที่อำเภอโคกโพธิ์ และเมื่อจัดกลุ่มขนาดของโรงเรียนพบว่า มีทั้งโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลางและขนาดใหญ่ ทำให้ผู้วิจัยสามารถนำมาเป็นกลุ่มตัวอย่างที่มีความหลากหลายได้ แม้ไม่สามารถระบุจำนวนนักเรียนที่มีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้อย่างชัดเจนแต่สิ่งที่สามารถพบเจอได้ทั่วไปในพื้นที่คือ การรวมกลุ่มกันสูบบุหรี่ของเยาวชนและผู้ใหญ่บางกลุ่มตามร้านค้าหรือสถานที่ทั่วไปได้ ซึ่งพบว่ามีจำนวนมาก อีกทั้งเป็นอำเภอที่ผู้วิจัยมีความคุ้นเคยเป็นอย่างดี เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่โดยกำเนิดมีความคุ้นเคยกับโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ และทำงานด้านสาธารณสุขมานาน ทำให้สามารถเก็บข้อมูลได้ครบถ้วนและมีความปลอดภัยในระดับหนึ่งภายใต้สถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในพื้นที่

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

3.2.1 ประชากร

ผู้วิจัยได้คัดเลือกนักเรียนที่ศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามที่อยู่ในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยพิจารณาจากความพร้อมของโรงเรียนและการเข้าถึงข้อมูล ซึ่งได้แก่ โรงเรียนขนาดใหญ่ 1 โรง โรงเรียนขนาดกลาง 1 โรง โรงเรียนขนาดเล็ก 1 โรง

3.2.2 กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล (Key informant)

1. กลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลจะมี 3 กลุ่ม คือ นักเรียนชายชั้นมัธยมต้น ครูสอนศาสนา ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีและ จากผู้ปกครองของนักเรียน โดยจำแนกกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลตามกระบวนการเก็บข้อมูลเป็น 3 กลุ่มดังนี้

1.1 ผู้ให้ข้อมูลที่สนทนากับการสุ่มแบบหุ้ คัดเลือกโดยการ เก็บตัวอย่างแบบสโนว์บอลหรือแบบลูกโซ่ (Snow Ball or Chain Sampling) จากนักเรียนชายชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม โดยขั้นแรกสอบถามข้อมูลนักเรียนที่สุ่มแบบหุ้และไม่สุ่มแบบหุ้ จากฝ่ายปกครองของแต่ละโรงเรียน เมื่อได้กลุ่มตัวอย่างแรก ก็ใช้วิธีการแบบลูกโซ่ในการหากกลุ่มตัวอย่างต่อไป เก็บข้อมูลการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ

1.2 ผู้ให้ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ทิศนะของบุหรีในสังคมมุสลิม กฎระเบียบ ข้อบังคับ ต่อการสุ่มแบบหุ้ กระบวนการคัดเลือกทางสังคม เก็บตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) โดยการใช้ข้อมูลจากบุคลากรในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ทำการสัมภาษณ์เชิงเจาะลึก ซึ่งผู้ให้ข้อมูลเป็นครูสอนศาสนาในโรงเรียน

1.3 ผู้ให้ข้อมูลในระดับครอบครัว เก็บตัวอย่างเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling) คัดเลือกจากกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่สนทนากับการสุ่มแบบหุ้ โดยขณะที่เก็บข้อมูลในกลุ่มแรก ผู้วิจัยจะพิจารณาคัดเลือกบางครอบครัว เพื่อใช้เป็นครอบครัวกรณีศึกษาในการให้ข้อมูล เงื่อนไขทางครอบครัวที่มีผลต่อการสุ่มแบบหุ้ของนักเรียน

3.2.3 ขนาดของกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูล

1. จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลที่สนทนากับการสุ่มแบบหุ้ แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มนักเรียนที่สุ่มแบบหุ้จำนวน 18 คนและไม่สุ่มแบบหุ้ จำนวน 3 คน รวมทั้งหมด 21 คน

2. จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน ทิศนะของบุหรีในสังคมมุสลิม กฎระเบียบ ข้อบังคับ ต่อการสุ่มแบบหุ้ กระบวนการคัดเลือกทางสังคม โดยพิจารณาจากครูสอนศาสนาที่สุ่มแบบหุ้และไม่สุ่มแบบหุ้ กลุ่มละ 1 คนโรงเรียนละ 2 คน รวมจำนวนทั้งหมด 6 คน

3. จำนวนกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลในระดับครอบครัว คัดเลือกจากผู้ปกครองของนักเรียนที่สุ่มแบบหุ้และไม่สุ่มแบบหุ้ กลุ่มละ 1 คน โรงเรียนละ 2 คน รวมจำนวนทั้งหมด 6 คน

3.2.4 กำหนดคุณสมบัติของกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. ผู้ให้ข้อมูลที่จะต่อการสุบบุหรี่

1.1 เป็นนักเรียนชายระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ศึกษาในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

1.2 เกิดและอาศัยอยู่ใน อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี โดยไม่เคยย้ายออกจากพื้นที่

1.3 มีสัญชาติไทยและยินดีเข้าร่วมในการศึกษา

2. ผู้ให้ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน

2.1 ครูสอนศาสนาอิสลาม สอนอยู่ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามใน อำเภอโคกโพธิ์จังหวัดปัตตานี

1.4 มีสัญชาติไทยและยินดีเข้าร่วมในการศึกษา

3. ผู้ให้ข้อมูลในระดับครอบครัว

3.1 ผู้ปกครองของนักเรียนที่สุบบุหรี่และไม่สุบบุหรี่ที่ศึกษาอยู่ในโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

3.2 พักอาศัยอยู่ในเขตอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

3.3 มีสัญชาติไทยและยินดีเข้าร่วมในการศึกษา

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลและคำตอบที่เป็นจริง ครอบคลุมเนื้อหาตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้มากที่สุด ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยเครื่องมือที่ใช้ในครั้งนี้ ประกอบด้วย

1. ผู้ศึกษา ผู้ศึกษามีความคุ้นเคยและเข้าใจสภาพแวดล้อมในพื้นที่อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีเป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นบ้านเกิด และเรียนจบชั้นมัธยมจากโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในพื้นที่ ทำให้สามารถเข้าถึงกลุ่มตัวอย่างได้อย่างดี พื้นที่และกลุ่มตัวอย่างไม่รู้สึกรู้ว่าผู้ศึกษาเป็นคนแปลกหน้าหรือเป็นคนนอก ส่งผลให้การดำเนินการศึกษาเป็นไปอย่างราบรื่น ผู้ศึกษาได้มีการเตรียมการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) โดยเตรียมแนวคำถามปลายเปิด ครอบคลุมประเด็นต่างๆที่ต้องการถาม รูปแบบการสัมภาษณ์จะมีลักษณะเป็นการสนทนากันตามธรรมชาติ ผู้ศึกษามีการแนะนำตัว แนะนำงานวิจัย อธิบายให้เห็นถึงความสำคัญของข้อมูลที่จะได้จากผู้ถูกสัมภาษณ์ มีการเก็บรักษาความลับของข้อมูล ไม่มีการเปิดเผยโยงใยกับตัวผู้ให้ข้อมูลเด็ดขาด และหากผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่สะดวกในการให้ข้อมูล สามารถยกเลิกการให้ข้อมูลได้ทุกเมื่อ การเก็บข้อมูลจะเป็นไปอย่างเป็นกันเอง ซึ่งผู้ศึกษามีการเตรียมพร้อมด้านความรู้ ทักษะ

การวิจัยจากการค้นคว้าจากผู้รู้และจากอาจารย์ที่ปรึกษา เพื่อให้การเก็บข้อมูลสามารถตอบคำถามงานวิจัยได้ตรงประเด็นมากที่สุด

2. แนวการสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (semi-structure interviews guideline) ใช้เป็นแนวทางในการสัมภาษณ์กลุ่มเป้าหมาย ซึ่งประเด็นหรือหัวข้อที่ใช้ในการสัมภาษณ์สามารถดัดแปลงยืดหยุ่นตามความเหมาะสม แต่เป็นไปตามวัตถุประสงค์และกรอบแนวคิดในการวิจัยโดยเป็นคำถามรูปแบบปลายเปิด เมื่อผู้วิจัยสัมภาษณ์ กลุ่มตัวอย่างสามารถอธิบายได้อย่างอิสระ ไม่จำกัดความคิดของผู้ถูกสัมภาษณ์ ประกอบด้วย 3 ส่วนคือ

2.1 แนวการสัมภาษณ์เจาะลึกนักเรียน เป็นการสัมภาษณ์รายบุคคล เพื่อให้ทราบถึง พฤติกรรม ปัจจัยต่างๆที่ทำให้สูบบุหรี่ มุมมองหรือทัศนคติต่อการสูบบุหรี่

2.2 แนวการสัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปของโรงเรียน บริบทพื้นที่ เป็นการสัมภาษณ์บุคลากรผู้บริหารโรงเรียน ครูสอนศาสนา ความคิดเห็นต่างๆต่อบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม กฎระเบียบต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่เพื่อให้ได้ภาพรวมของบริบทโรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม เจอนไซและสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการดำรงอยู่ของการสูบบุหรี่ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการตรวจสอบยืนยันความถูกต้องของข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เจาะลึกระดับบุคคล

2.3 แนวการสัมภาษณ์เจาะลึกกับคนในครอบครัว เป็นการสัมภาษณ์บุคคลในครอบครัว โดยถือความเป็นกันเองและบรรยากาศที่ดีในการพูดคุยกับผู้ปกครองของเด็กนักเรียนที่สูบบุหรี่ โดยสัมภาษณ์ครอบคลุมไปถึงการเลี้ยงดู บรรยากาศในครอบครัว ความคิดเห็นต่อการสูบบุหรี่ทั่วไปและการสูบบุหรี่ของลูก และความคิดเห็นต่อบทบัญญัติของศาสนาอิสลาม

3. แบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม (field note)

4. เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายรูป และคอมพิวเตอร์พกพา

3.4 วิธีการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง มีขั้นตอนการเก็บข้อมูลดังนี้

1. นำหนังสือแนะนำตัวจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ไปติดต่อที่โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลามในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานีเพื่อขออนุญาตเข้าไปศึกษาวิจัย ชี้แจงวัตถุประสงค์ ขั้นตอนการดำเนินการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล พร้อมทั้งแจ้งและนัดหมายวันเวลาที่จะดำเนินการศึกษาในพื้นที่

2. ดำเนินการเก็บข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนโดยการสัมภาษณ์อย่างเจาะลึก ร่วมกับการสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วมทั้งในกลุ่มของนักเรียนที่สูบบุหรี่ และไม่สูบบุหรี่ รวมทั้งครูสอนศาสนาในโรงเรียน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด โดยในการ

สัมภาษณ์จะมีการบันทึกเสียงร่วมด้วยแต่ต้องได้รับการอนุญาตจากกลุ่มตัวอย่างทุกครั้งที่มีการบันทึกเสียง ในช่วงเวลาที่เก็บข้อมูลที่โรงเรียน จะมีการพูดคุยกับผู้บริหารโรงเรียน ครูฝ่ายปกครองของโรงเรียนถึงแนวปฏิบัติของโรงเรียนในการควบคุมพฤติกรรมของนักเรียนที่สูบบุหรี่ เพื่อนำมายืนยันกับข้อมูลที่เก็บจากนักเรียน เสียงที่บันทึกและข้อมูลที่ได้จะถูกนำมาเรียบเรียงในแบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม

3. ดำเนินการเก็บข้อมูลจากผู้ปกครองของนักเรียนที่สูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่เพื่อนำมาเชื่อมโยงกับข้อมูลของนักเรียน รวมทั้งสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วมกับกับผู้ปกครองในพฤติกรรมของนักเรียน และเก็บข้อมูลจากผู้มีส่วนร่วมในการถึงบุหรี่ของนักเรียนร่วมด้วย การเก็บข้อมูลครั้งนี้มีการบันทึกเสียง และนำมาเรียบเรียงในแบบบันทึกข้อมูลภาคสนาม

4. นำข้อมูลที่ได้จากสัมภาษณ์และการสังเกตมาตรวจสอบความสมบูรณ์และความถูกต้อง โดยในแต่ละวันที่ผู้ศึกษาเก็บข้อมูลจะมีการเรียบเรียงในแบบบันทึกข้อมูลภาคสนามและนำมา วิเคราะห์เพื่อหาข้อสรุปของแต่ละประเด็น ซึ่งถ้าพบว่าข้อมูลไม่สมบูรณ์ ก็จะลงไปเก็บเพิ่มเติมจนกว่าจะได้ข้อมูลที่อึดตัว

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

วิธีการหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลงานวิจัยครั้งนี้ใช้การวิเคราะห์ข้อมูลแบบสร้างข้อสรุป ซึ่งวิธีการหลักที่ใช้ในการวิเคราะห์มี 3 ลักษณะ ได้แก่ การวิเคราะห์แบบอุปนัย การจำแนกชนิดข้อมูล และการเปรียบเทียบข้อมูล

1. การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) คือวิธีการตีความสร้างข้อสรุปจากรูปธรรมหรือปรากฏการณ์ที่มองเห็นซึ่งข้อสรุปนี้จะทำตลอดเวลาที่เก็บข้อมูล เมื่อเก็บข้อมูลได้เพียงพอที่จะสร้างข้อสรุปใหญ่เพื่อตอบวัตถุประสงค์งานวิจัย

2. การวิเคราะห์โดยการจำแนกข้อมูล (Typological analysis) โดยการนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาจำแนกเป็นหมวดหมู่ตามคุณลักษณะที่ข้อมูลนั้นมีอยู่ร่วมกัน และนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น งานวิจัยนี้เป็นการจำแนกข้อมูลแบบไม่ใช้แนวคิดทฤษฎี แต่ใช้จากลักษณะข้อมูลที่ปรากฏให้เห็น

3. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยการเปรียบเทียบข้อมูล (Constant comparison) คือการใช้วิธีการเปรียบเทียบโดยการนำข้อมูลจากหลายเหตุการณ์มาเปรียบเทียบ

3.6 การพิทักษ์สิทธิ์กลุ่มตัวอย่าง

1. จัดทำหนังสือและส่งโครงร่างการวิจัยเพื่อขอความเห็นชอบในการศึกษาวิจัยต่อ คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่
2. จัดทำหนังสือแจ้ง เพื่อขออนุญาตผู้นำชุมชน และเจ้าหน้าที่สถานีนามัย ผู้บริหาร โรงเรียนเอกชนสอนศาสนาอิสลาม ทราบถึงวัตถุประสงค์และวิธีการศึกษาวิจัย
3. ก่อนทำเก็บข้อมูลผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการศึกษาให้กลุ่มตัวอย่างรับทราบทุก ประเด็น เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าร่วมโครงการวิจัย โดยความสมัครใจอย่างไม่มีการบังคับ ด้วยวิธีใดๆและสามารถถอนตัวจากการศึกษาได้เปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างได้ซักถามพร้อมถึงชี้แจง สิทธิ์ของผู้ให้ข้อมูล ข้อมูลที่เก็บทั้งหมดจะเป็นความลับและถูกนำมาใช้เพื่อศึกษาวิจัยครั้งนี้เท่านั้น

3.7 สถานที่ดำเนินการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูล

อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี